

Fluweelpootje ging mee in Space Shuttle Columbia

► Van september tot maart op stronken van loofbomen

Het moet niet te hard vriezen. Fluweelpootje verdraagt maar een paar graden vorst. Als de gele hoeden bedekt zijn met een laagje sneeuw, is het winterse plaatje compleet.

Hero Moorlag

Ik vond midden december een prachtige groep in een wilgenbosje in Kiersche Wijde West ten oosten van Meppel. Gele hoeden met een rode gloed, zwarte wollige stelen, fluweelzacht. Wetenschappelijk heet fluweelpootje *Flammulina velutipes*. Dat wil zoveel zeggen vlammend of brandend met een wollige voet. De hoeden voelen rubberachtig aan en zijn wat kleverig. Ook bij een paar graden onder nul blijven deze paddenstoelen mooi. Hun geur is aangenaam. Fluweelpootje is eetbaar en heeft zelfs geneeskracht. Om te zien hoe paddenstoelen reageren op gewichtsloosheid, namen astronauten in 1993 fluweelpootjes mee in Space Shuttle Columbia. De paddenstoelen raakten in verwarring. Normaal groeien ze recht omhoog, spreiden hun hoed en laten sporen vallen. In de space shuttle groeiden ze alle kanten op en verloren hun natuurlijke evenwicht en veerkracht.

Drie soorten fluweelpootjes groeien op dood hout van allerlei soorten loofbomen en soms op de grond, maar dan zit daarin hout begraven. Saprofyten zijn het, paddenstoelen die dood materiaal verteren en mineraliseren. Ze komen in bossen van heel Noord-Europa en Azië voor en zijn via de voormalige landbrug bij de Beringstraat in Noord-Amerika terecht gekomen. Daar heet deze

paddenstoel Enoki Mushroom of Velvet Foot. Het gewoon fluweelpootje (zie foto) heet in Japan en China Enokitake en Xiang Jin Zhen Gu. Gekweekte fluweelpootjes zijn wit en hebben lange breekbare stelen en kleine hoeden. Ze worden verwerkt in soep, tofu en salades. De werkzame stoffen zorgen voor verlaging van cholesterolwaarden en bloeddruk. Uit het mycelium van fluweelpootjes is de stof proflamine geïsoleerd. Op grond van onderzoek neemt men aan dat deze stof een preventieve rol kan spelen bij het voorkomen van kanker. Konden we voor deze ziekte maar meer gebruik maken van wat de natuur te bieden heeft. Er zijn wilde planten, struiken (*Taxus*) en paddenstoelen die preventief en genezend kunnen zijn, mits hun extracten op de juiste manier worden toegepast. Het fluweelpootje is slechts één voorbeeld. In ieder geval is deze paddenstoel goed te eten en dus prima te verwerken in soepen en groenteschotels. Je moet wel weten wat je plukt uit de natuur. De meeste mensen houden zich liever aan de gekweekte champignon, oesterzwam of shitake. De beide laatste soorten kun je zelf ook kweken op eikenstammetjes.

Winterzwammen op hout

Er zijn meer zwammen die het in de winter best goed doen. Ze staan allemaal op hout. De bekendste winterzwam is de winter-

Groep fluweelpootjes in de Kiersche Wijde West.

Hero Moorlag ©

tonderzwam. Hij heeft een korte steel en de hoed is dun. Bekijk hem vooral even aan de onderkant met een spiegelje. Daar zitten geen plaatjes, maar heel fijne gaatjes. Het is een sterke zwam die de hele winter in bossen kan voorkomen. Aan bomen zie je tot diep in de winter bundels oesterzwammen. Meestal zijn ze grijs of bijna wit, soms bruin. De spekwordestzwam is een harig bleekroze lapje op stervend hout. Heel mooi om een foto van te maken. De franjezwam is ook harig, maar donkerbruin. Je vindt hem rond stobben. Hard als het hout waarop ze groeien zijn echte tonderzwam, platte

tonderzwam, dikrandtonder, berkenzwam en roodgerande houtzwam. De laatste is bijzonder mooi en kan worden verward met de roodporiehoutzwam. Worden de gaatjes onder de hoed bij aankomst rood, dan is het de roodporiehoutzwam. Nog mooier is de vermiljoenhoutzwam. Knalrood van boven en van onderen. Beslist een foto waard. Wie eens de wolk met miljoenen sporen wil zien die uit een echte tonderzwam komen, moet het filmpje van Bart Pijper bekijken: youtu.be/3st0bJL3UE4. Het is een uniek filmpje. Een verstilde bezigheid van een algemene houtzwam.

Resultaat Nationale Tuinvogeltelling 2019 in eigen tuin

Hebt u ook meegedaan aan de Nationale Tuinvogeltelling? Ik kon de verleiding niet weerstaan en heb zaterdag en zondag een uur voor het raam gezeten. Mijn verrekijker en een kop koffie bij de hand en de nieuwe 'Vogelatlas van Nederland' op tafel. De plotselinge weersomslag van vrijdag 24 op zaterdag 25 januari was schokkend. Vrijdagmorgenvroeg fietste ik met minus 7 graden over het Dwingelderveld. Zaterdagmorgen was de temperatuur opgelopen tot plus 7. Bijna alle sneeuw was gesmolten en koolmezen zongen alsof het lente was. Onder de gesmolten sneeuw verschenen verse, groene spruiten van muur, dovenetel en kleeftuindier. Alsof er geen sneeuw of vorst was geweest. Ondanks het miezerige weer zag ik gelukkig de vaste bewoners van mijn achtertuin langskomen. Parmantighipte de roodborst tussen de Helleborus door. Mijn winterkoning zat even later op de schutting. 's Morgens zaten kool- en pimpelmezen al te

De roodborst werd veel gezien.

Mathijs Breedveld ©

wachten totdat mijn buurvrouw naar buiten kwam. Op haar grote voederplank is het regelmatig een drukte van belang. Zij is heel

trouw in het bijvoeren van onze gevederde vrienden. Tegen de middag streek er een wolkje staartmezen neer in de oude eik achter mijn tuin.

Nieuwe vogelatlas

Op rustige momenten bladerde ik door de nieuwe VogelAtlas van Nederland. Collega Hero Moorlag schreef hier al enthousiast over in zijn artikel van 11 januari in deze rubriek. Bij het verschijnen van deze uitgave in november was hij direct uitverkocht. Ik moest dus even wachten tot de herdruk verscheen. Mijn wachten werd beloond! Dit kloekke boekwerk van meer dan 3,5 kilo staat boordevol informatie over de in Nederland voorkomende vogels. Mooie verspreidingskaarten en heldere beschrijvingen geven een goede doorkijk in alle veranderingen in de vogelwereld van de afgelopen veertig jaar. Elke vogelliefhebber moet dit werk in de boekenkast hebben, zo'n eindeloze bron van

informatie maakt dat vogels kijken nog leuker wordt!

Na twee keer een uur tellen kon ik toch nog veertien soorten noteren, ondanks de miezerige weersomstandigheden. Roodborst, winterkoning, kool- en pimpelmees, goudvink, staartmees, vink, houtduif, merel, kokmeeuw, ekster, kauw, huismus en spreeuw heb ik gedurende de twee teldagen gespot. Dat is geen spectaculaire score. Tijdens een mooi weekend in het voorjaar scoor ik met gemak vijftig tot dertig vogelsoorten in mijn kleine stadstuin. Maar dat hindert niet. Bij deze tuinvogeltelling is de overweldigende deelname door al die duizenden vogelliefhebbers minstens zo belangrijk. Maandagmorgen stond de teller op ruim vijftien duizend vogeltellers, in totaal hebben zij meer dan 1,2 miljoen vogels geteld.

Hans Kruk,
boswachter Staatsbosbeheer